

Oblicza ubóstwa energetycznego: zróżnicowane doświadczenie gospodarstw domowych

Konstancja Świącicka

Maciej Lis

Katarzyna Sałach

- Czym jest i jak powstaje ubóstwo energetyczne?
- Metoda:
  - własne badania ilościowe
  - socjologiczne opracowania jakościowe
- 4 typy gospodarstw ubogich energetycznie
- Wnioski:
  - zróżnicowane podłoże ubóstwa energetycznego
  - uzasadnienie potrzeby interwencji systemowej

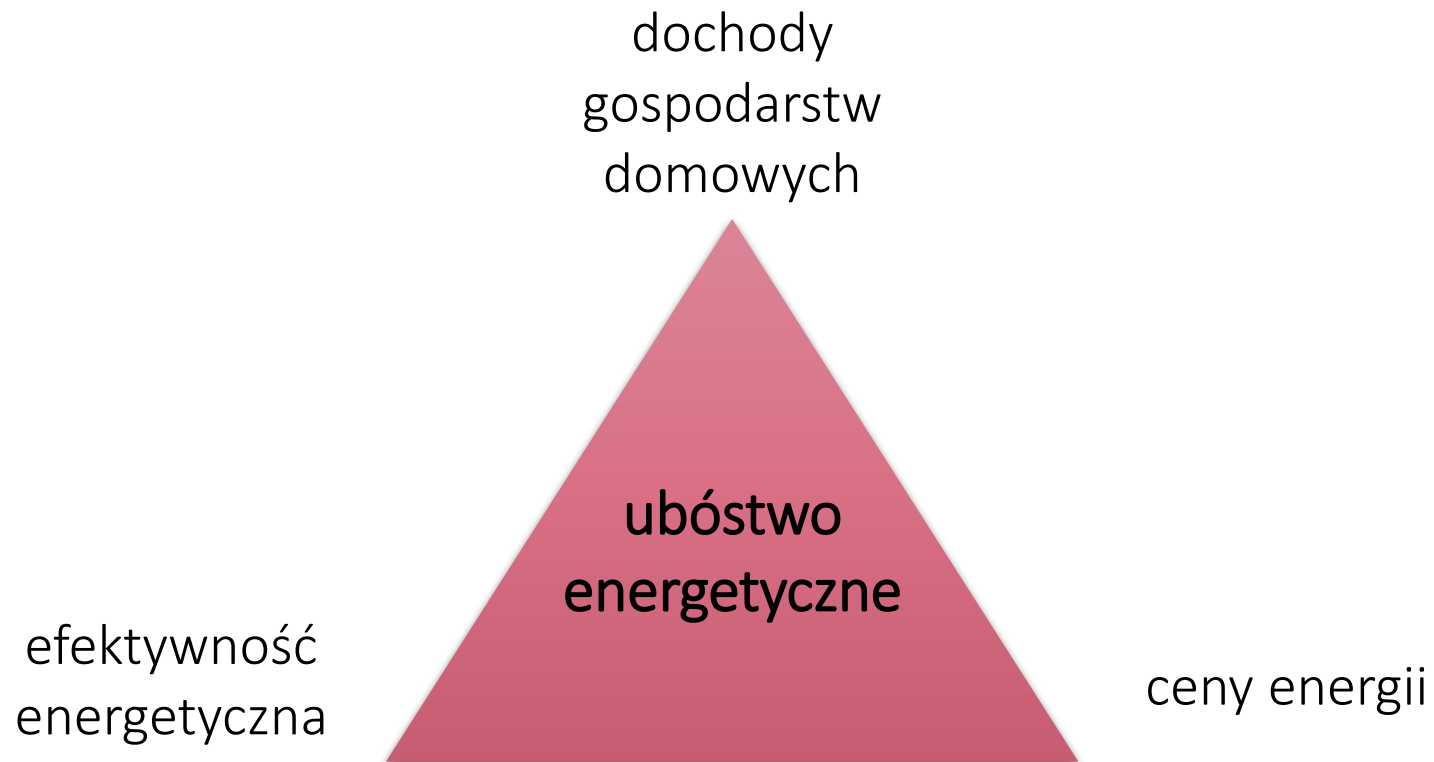

Ubóstwo energetyczne – splot niekorzystnych czynników

Ubóstwo energetyczne to doświadczenie trudności w zaspokojeniu podstawowych potrzeb energetycznych w miejscu zamieszkania za rozsądną cenę. (Hills 2011, Miazga i Owczarek 2015)

Efektywność energetyczna to nie tylko jakość budynku

Efektywność energetyczna

Intensywna

nakłady niezbędne do
ogrzania m² powierzchni
mieszkalnej

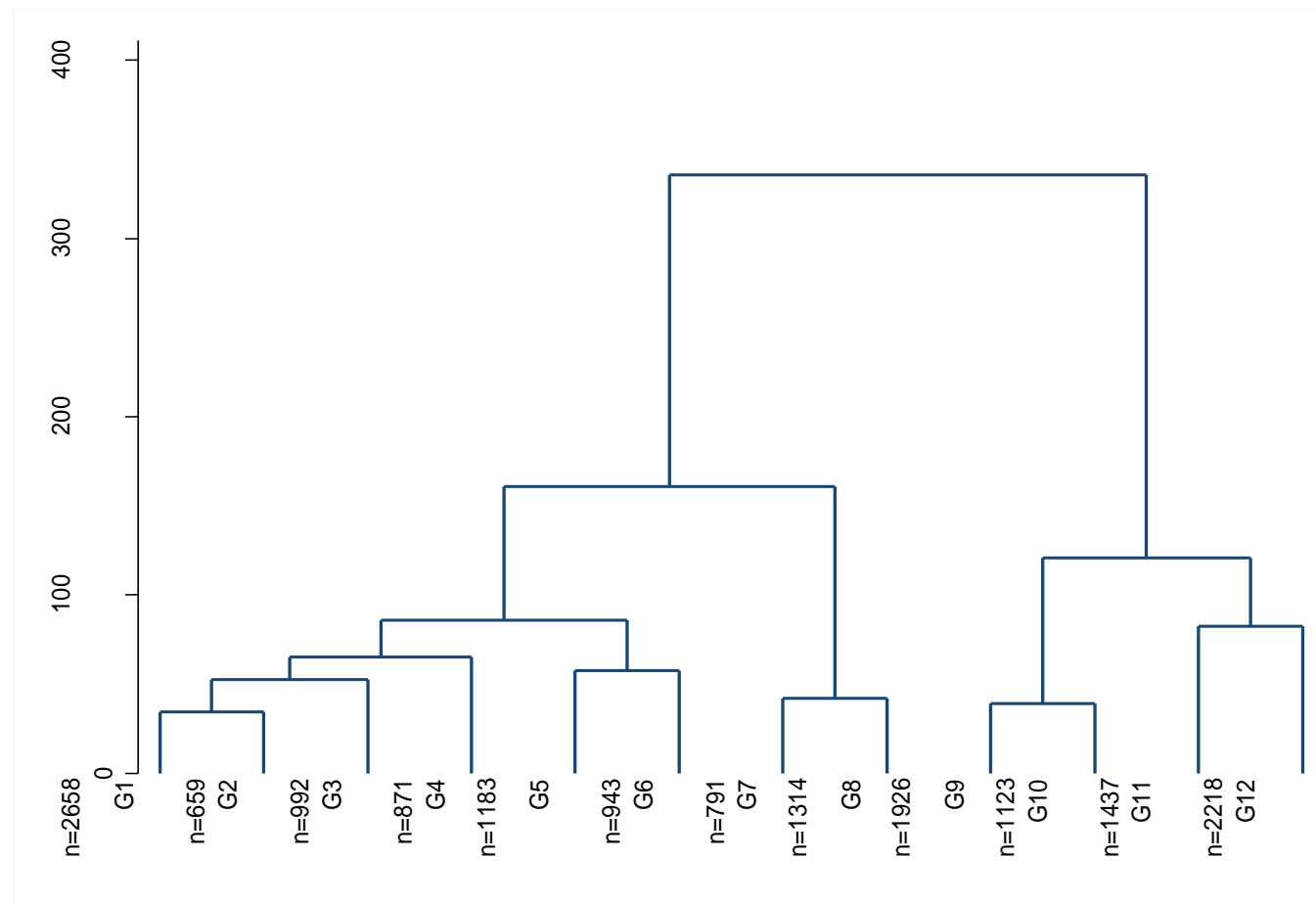
Ekstensywna

Powierzchnia mieszkalna
przypadająca na osobę w
gospodarstwie domowym

Analiza skupień identyfikuje 12 typów gospodarstw domowych

- BBGD 2014
- Wykorzystane zmienne:
  - Cechy budynków
  - Charakterystyki gospodarstw domowych
  - Dochody
  - Wydatki energetyczne

*Hierarchiczna metoda Warda, wybór 12 typów potwierdzony przez regułę Calinskiego.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BBGD.*

Szukamy typów gospodarstw zagrożonych ubóstwem energetycznym . | :

---

miary ubóstwa energetycznego

LIHC

(Low Income High Costs)

9,6% gospodarstw
domowych w Polsce

miara subiektywna

mieszkanie niewystarczająco
ciepłe w zimie

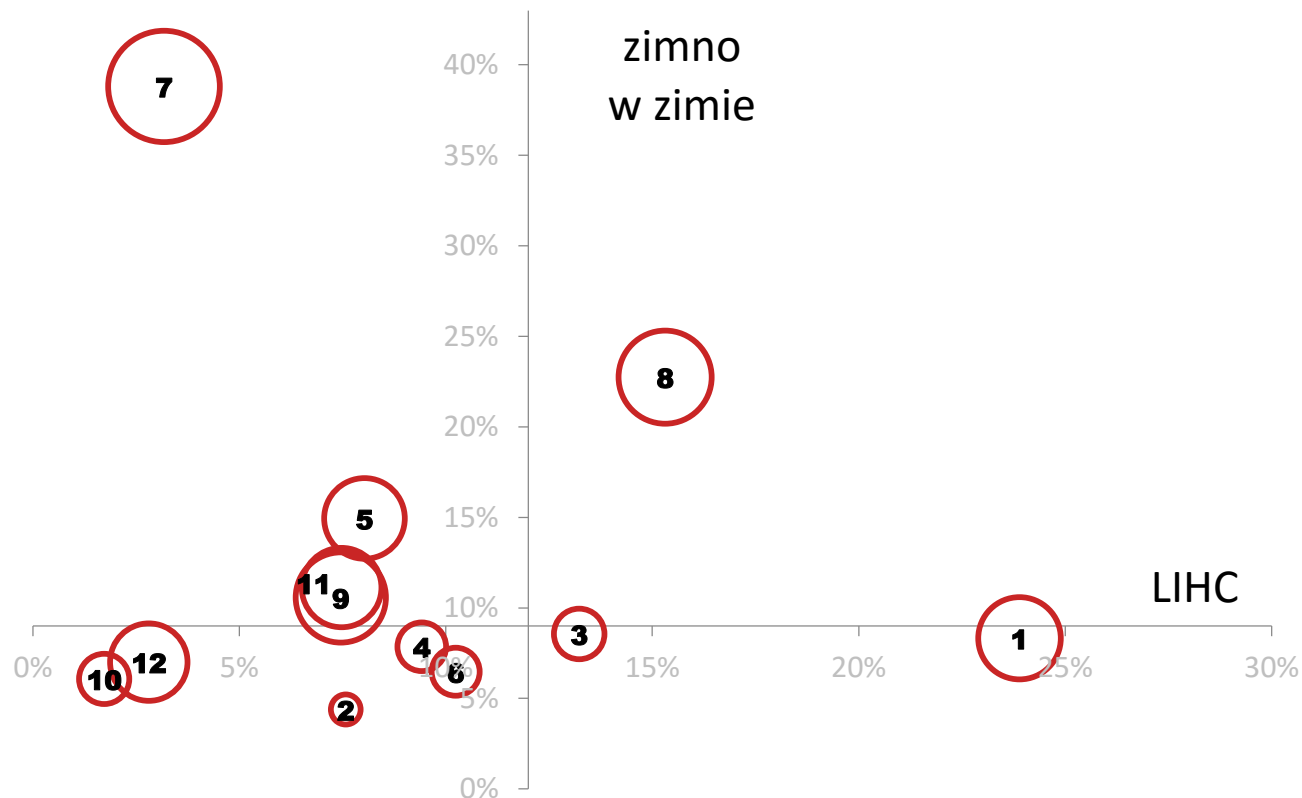
11,5 % gospodarstw domowych
w Polsce

BADANIA JAKOŚCIOWE

autor	teren badań	rok badania	projekt badawczy
Wielisława Warzywoda-Kruszyńska	Łódź	2008	"Wzmocnić szanse i osłabić transmisję biedy wśród mieszkańców miast województwa łódzkiego - WZLOT"
Małgorzata Potoczna	Łódź	1996-1999	"Formy ubóstwa i zagrożeń społecznych oraz ich przestrzenne rozmieszczenie w Łodzi" (kierownik: W. Warzywoda-Kruszyńska)
Katarzyna Gawlicz, Marcin Starnawski	obszary wiejskie w woj. świętokrzyskim	2009	"Kobiety i ubóstwo - czy ktoś nas słyszy?"
Małgorzata Maciejewska, Marcin Marszałek	Wałbrzych	2009	"Odzyskać obywatelstwo. Gender i ekonomia opieki."
Tomasz Rakowski	obszary wiejskie w woj. Świętokrzyskim, Wałbrzych, Boguszów-Gorce	2002-2006	badania własne - T. Rakowski wraz z zespołem studentów Uniwersytetu Warszawskiego

4 najważniejsze typy ubogich energetycznie

○ odsetek danego typu w gospodarstwach ubogich subiektywnie

TYP 7 – ubodzy mieszkańcy przedwojennych kamienic

TYP 8 – ubodzy mieszkańcy zniszczonych, wiejskich domów

TYP 1 – rodziny z dziećmi w dużych domach na wsi

TYP 3 – starsze osoby samotne w dużych domach na wsi

Uwaga: Osie przecinają się w wartościach średnich dla każdej zmiennej.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2014.

TYP 7 - Ubóstwo energetyczne w miastach utrwała biedę

Charakterystyka:

- 40% uznaje swoje mieszkania za niewystarczająco ciepłe zimą, czyli ok. **850 tys. osób**
- Mieszkańcy starych, przedwojennych kamienic
- Mieszkania ogrzewane piecami na opał
- Złe warunki sanitarne i techniczne:
  - przeciekające dachy
  - wilgoć
  - butwiejące okna
- 50% to mieszkania należące do gmin
- Ubóstwo dochodowe, praca na stanowiskach robotniczych lub świadczenia społeczne

---

TYP 7: Ubóstwo energetyczne w miastach utrwala biedę

Podłoże:

- Upadek przemysłu w miastach
- Miejskie enklawy biedy
- Zaniedbana własność gminna
- „Ubodzy właściciele”

TYP 7 – Mieszkańcy enklaw biedy nie są bierni

Strategie „radzenia sobie”:

- Nieefektywne sposoby dogrzewania mieszkań → zaległości w rachunkach
- Wyrywkowe remonty
- Samodzielne przeróbki instalacji
- Noszenie kilku warstw ubrań zimą

TYP 8 – Wiejskiej biedzie towarzyszy ubóstwo energetyczne . | :

Charakterystyka:

- 22,8% gospodarstw ubogich subiektywnie – **580 tys. osób**
- 15% ubogich według LIHC – prawie **400 tys. osób**
- Domy wolnostojące na wsi
- Niewielki metraż jak na warunki wiejskie (ok.80m²)
- Większość zabudowań sprzed 1960 roku
- Domy ogrzewane piecami na opał
- Dochody znacznie poniżej przeciętnej

Podłoże:

- Nieopłacalność małoobszarowego rolnictwa
- Upadek lokalnego przemysłu
- Postępująca dewastacja tkanki mieszkaniowej

TYP 8 – Samowystarczalność jako główna „strategia przetrwania” . | :

Strategie „radzenia sobie”:

- Opał przyniesiony z lasu
- Samodzielnie skonstruowane „piece trociniaki”
- Wyrywkowe remonty

TYP 1 – Ubóstwo energetyczne dotyka dużych rodzin

Charakterystyka:

- 24% ubogich energetycznie gospodarstw według LIHC – **1,7 mln osób**
- co trzecie gospodarstwo domowe ubogie energetycznie według LIHC należy do typu 1
- Rodziny z dziećmi
- Umiarkowane dochody
- Duże metraże
- Domy wolnostojące na wsi

TYP 3 – Emerycy w nadmetrażach

Charakterystyka:

- 13,2% ubogich według LIHC – ponad **200 tys. osób**
- Gospodarstwa emerytów i rencistów
- Wyjątkowo duży metraż na osobę – ponad 50m²/os.
- Umiarkowane dochody
- Domy wolnostojące na wsi
- Niedopasowanie powierzchni mieszkalnej do potrzeb i możliwości finansowych

- 2 rodzaje ubóstwa energetycznego związane z:
  - ubóstwem dochodowym i zdewastowaną tkanką mieszkaniową
  - dużymi metrażami wiejskich domów na wsi
- Transformacja gospodarcza lat 90. pogłębiła problem ubóstwa energetycznego
- Wyjście z sytuacji ubóstwa dochodowego utrudnione przez ubóstwo energetyczne
- Ubodzy energetycznie są aktywni, ale ograniczają ich **czynniki strukturalne**

Konstancja Świącicka

konstancja.swiecicka@ibs.org.pl

www.ibs.org.pl

@ibs_warsaw

@ibs_thinktank

